Notitie Verantwoordingsstelsel ENSIA

Versie: 11 juni 2019 – Definitief 1.0

Inleiding
Doel van deze notitie is het bieden van een eenduidige beschrijving van het verantwoordingsstelsel Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA) voor alle partijen en personen die betrokken zijn bij het ontwikkelen, invoeren en beheren van ENSIA.

Achtergrond
Het project ENSIA (Eenduidige Normatiek Single Information Audit) is in juli 2015 gestart en in juli 2018 afgerond en heeft geresulteerd in een geïmplementeerd verantwoordingsstelsel ENSIA. Het was een gezamenlijk project van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), gemeenten, het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW), het toenmalige ministerie van Infrastructuur & Milieu (I&M) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). Het project had tot doel het ontwikkelen en implementeren van een zo effectief en efficiënt mogelijk ingericht verantwoordingsstelsel voor informatieveiligheid gebaseerd op de Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten (BIG). Uitgangspunt is dat aangesloten wordt op de gemeentelijke P&C-cyclus. Hierdoor heeft het gemeentebestuur meer overzicht over de stand van zaken van de informatieveiligheid en kan hier ook beter op sturen.

Het project is een resultaat van de resolutie "Informatieveiligheid, randvoorwaarde voor de professionele gemeente" die in november 2013 tijdens de Buitengewone Algemene Ledenvergadering van de VNG is aangenomen.

In deze resolutie hebben de gemeenten het belang van informatieveiligheid erkend en de Baseline Informatieveiligheid Nederlandse Gemeenten (BIG) aangenomen als hét gemeentelijk basisnormenkader voor informatieveiligheid. De gemeenten hebben zich gecommitteerd aan de implementatie van de BIG in de eigen organisatie. Daarnaast informeert een college van B en W de gemeenteraad over informatieveiligheid in het jaarverslag. In de resolutie hebben de gemeenten ook een oproep gedaan aan de rijksoverheid en ketenpartners om de verantwoordingslast over informatieveiligheid te verminderen. Dit laatste vormde de aanleiding voor de start van het project ENSIA.

Versie historie

- Versie 29 juni 2016, vastgesteld in stuurgroep 12 juli 2016.

- Versie 21 november 2016, vastgesteld in de stuurgroep van 24 november 2016. Deze versie is aangepast aan voortschrijdend inzicht in de afgelopen maanden.

- Versie 16 december 2016: aangepast n.a.v. resultaten van de impactanalyse: redactieslag, aanpassing van het tijdpad, verdere uitwerking van bijlage 2 met detailafspraken over 2017 met nadere toelichting van de reikwijdte van de zelfevaluatie informatiebeveiliging, de Collegeverklaring informatiebeveiliging en de IT-audit. Besproken in de stuurgroep op 22 december 2016.

- Versie 16 maart 2017: aangepast n.a.v. herijking tijdpad en reikwijdte Collegeverklaring en IT-audit, herijkte formats Collegeverklaring (bijlage 2) en Assurancerapport (bijlage 4) na afstemming met NOREA, handreiking voor de paragraaf Informatieveiligheid in het jaarverslag (bijlage 5) toegevoegd en diverse aanpassingen op basis van voortschrijdend inzicht. Te bespreken in de stuurgroep op 23 maart.

- Versie 27 maart 2017: vastgestelde versie. Oplegger en vragen aan de stuurgroep verwijderd, procesplaat toegevoegd op pagina 2.

- Versie 29 juni 2017: n.a.v. diverse opmerkingen tekstaanpassingen ter verduidelijking doorgevoerd.

- Versie 23 oktober 2017: nadere duiding van te leveren producten in de tabel met de tijdspaden, aanpassingen in format Collegeverklaring en Assurancerapport met afzonderlijke bijlagen voor DigiD en Suwinet.

- Versie 27 november 2017: verwerken besluitvorming stuurgroep 25 oktober 2017: in bijlage 2 is de afgestemde bijlage Suwinet bij de Collegeverklaring opgenomen; verder op basis van voortschrijdend inzicht: een toelichting op de notitie Voortschrijdend inzicht, in bijlage 1 enkele technische aanpassingen in de mapping van de Suwinet-normen op de BIG en in de tabel met de reikwijdte van de zelfevaluatie.

- Versie 21 december 2017: aanpassingen in format Collegeverklaring en Assurancerapport.

- Versie 18 mei 2018: diverse aanpassingen voor het verantwoordingsjaar 2018: conform eerdere besluitvorming van de stuurgroep toevoegen van AVG en BRO, verwerken aangepaste wettelijke termijnen zelfevaluatie BRP/PUN.

- Versie 5 juli 2018: diverse aanpassingen voor het verantwoordingsjaar 2018.De volgende aanpassingen volgen nog: geactualiseerde procesplaten, geactualiseerde en vereenvoudigde formats Collegeverklaring en Assurancerapport, geactualiseerde toelichting op de paragraaf informatiebeveiliging in het jaarverslag en het verwerken van de besluitvorming van de stuurgroep over 'Waar staat je gemeente'.

- Versie 1 november 2018: diverse aanpassingen voor het verantwoordingsjaar 2018: geactualiseerde procesplaten, geactualiseerde en vereenvoudigde formats Collegeverklaring (inclusief bijlagen) en Assurancerapport, geactualiseerde toelichting op de paragraaf informatiebeveiliging in het jaarverslag en het verwerken van de besluitvorming van de stuurgroep over 'Waar staat je gemeente'. De volgende beschrijvingen volgen nog: escalatieprotocollen, herindelingsprotocol.

- Versie 12 december 2018: aanpassing datum en 'aanpassing' m.b.t. escalatie- en herindelingsprotocollen gewijzigd in 'beschrijvingen'. De volgende beschrijvingen volgen nog: escalatieprotocollen, herindelingsprotocol.

- Versie 29 mei 2019: Actualisatie verantwoordingsjaar 2019-2020, informatieveiligheid BAG en BGT uit ENSIA zelfevaluatie, geactualiseerde procesplaten toegevoegd, geactualiseerd overzicht informatieverstrekking, Paspoortuitvoeringsregeling (PUN) aangepast in wet- en regelgeving reisdocumenten.

- Versie 7 juni 2019: Opmerkingen vanuit het partneroverleg verwerkt.

Het verantwoordingsstelsel ENSIA

De 'ENSIA verantwoording informatiebeveiliging' gaat uit van het principe van Single Information & Single Audit (SISA). Dit betekent eenmalige informatieverstrekking en eenmalige IT-audit.

De ENSIA werkwijze in het kort
Gemeenten voeren een zelfevaluatie informatiebeveiliging uit onder meer gericht op beveiligingsnormen van de BRP en wet- en regelgeving reisdocumenten, DigiD en Suwinet. De zelfevaluatie heeft ook betrekking op een aantal aspecten van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) en niet-informatiebeveiligingsaspecten van BRP en wet- en regelgeving reisdocumenten, BAG, BGT en BRO. Het college van B&W stelt een Collegeverklaring ENSIA op over een aantal geselecteerde beveiligingsnormen. Een IT-auditor controleert de Collegeverklaring en stelt een Assurancerapport op. Het college van B&W rapporteert vervolgens aan de gemeenteraad over de informatiebeveiliging. De ENSIA-tooling ondersteunt het uitvoeren van de zelfevaluatie en het beschikbaar stellen van relevante informatie aan de betrokken partijen met een toezichthoudende verantwoordelijkheid. ENSIA is in 2017 met een beperkte scope gestart. ENSIA zal de komende jaren middels een groeipad worden doorontwikkeld. Jaarlijks maken vertegenwoordigers van gemeenten en betrokken departementen in de Regiegroep ENSIA[1] daarover afspraken. In 2017, voor verantwoordingsjaar 2018, is informatieverstrekking aan 'Waar staat je gemeente' toegevoegd aan de scope van ENSIA. Voor verantwoordingsjaar 2019 is door DGBRW aangegeven dat de informatieveiligheidsaspecten van de BAG en BGT geen onderdeel uitmaken van de zelfevaluatie over informatieveiligheid. Daarnaast is verantwoording over de BRO als verplicht onderdeel toegevoegd aan de scope van ENSIA.

Afbeelding 1: procesplaat verantwoordingsstelsel ENSIA (horizontaal)

[1] Voor 2019 heeft de Regieraad ENSIA deze afspraken gemaakt.

Afbeelding 2: procesplaat verantwoordingsstelsel ENSIA (verticaal)

De gemeentelijke producten

- **Paragraaf Informatiebeveiliging in het jaarverslag / separate Rapportage Informatiebeveiliging**
  Het college van B en W neemt in het jaarverslag in de paragraaf Bedrijfsvoering een aparte paragraaf op over informatiebeveiliging. Hierin rapporteert het college aan haar toezichthouder (de gemeenteraad) over informatiebeveiliging. Deze werkwijze hebben gemeenten in de eerder genoemde resolutie afgesproken.[2] In de praktijk blijken er dan wat bezwaren in relatie tot de werkzaamheden van de financial auditor en het jaarverslag. Als alternatief adviseren we om de gemeenteraad te informeren via een aparte rapportage met daarin een beschrijving van de stand van zaken rond informatiebeveiliging. De Collegeverklaring en het Assurancerapport worden als bijlage bij deze rapportage op basis van geheimhouding aan de gemeenteraad verstrekt. Daarmee wordt verstrengeling met de werkzaamheden van de financial auditor vermeden. Door de rapportage op basis van geheimhouding (in het kader van veiligheid) te verstrekken is er een beperkt risico dat de rapportage in onbevoegde handen terechtkomt. In bijlage 5 is een handreiking opgenomen voor het opstellen van de paragraaf Informatiebeveiliging en de separate rapportage. Een aantal gemeenten kiest nu al voor deze behandeling omdat zij verwacht een grotere aandacht voor het onderwerp in de raadsbehandeling te krijgen. Een separate rapportage waarbij het College van B en W alle informatie over de informatiebeveiliging in samenhang aan de gemeenteraad voorlegt, verdient dan ook de voorkeur.

[2] Resolutie Informatieveiligheid, randvoorwaarde voor de professionele gemeente, BALV 29-10-2013: "Gemeenten zorgen voor verankering van informatieveiligheid op de gemeentelijke agenda, waarbij het college de gemeenteraad informeert. Dit gebeurt door middel van een aparte paragraaf informatieveiligheid in het jaarverslag".

- **Collegeverklaring ENSIA inzake informatiebeveiliging**
  Met deze verklaring geeft het college van B en W aan in hoeverre bij de gemeente de beheersingsmaatregelen hebben voldaan aan de voor de ENSIA verantwoording geselecteerde normen en indien aan de orde welke onderdelen daarvan zijn uitgezonderd. Ook wordt melding gemaakt van eventuele verbetermaatregelen die de gemeente gaat treffen. Zie bijlage 2 voor de uitwerking van de Collegeverklaring ENSIA en de bijlagen bij de Collegeverklaring voor DigiD en Suwinet. De Collegeverklaring ENSIA wordt inclusief de bijlagen voor DigiD en Suwinet gezamenlijk met het Assurancerapport separaat van het jaarverslag aan de gemeenteraad aangeboden.

- **Zelfevaluatie informatiebeveiliging**
  Met de ingevulde zelfevaluatievragenlijst geeft het college van B en W aan in hoeverre de beheersmaatregelen aan de van kracht zijnde beveiligingsnormen voldoen. Bij het opstellen van deze vragenlijst is vastgesteld waar de normen van BRP en wet- en regelgeving reisdocumenten, en Suwinet aansluiten op de BIG-normen en dus volstaan kan worden met vragen die gebaseerd zijn op de BIG-normen. Voor specifieke normen van BRP en wet- en regelgeving reisdocumenten, DigiD, Suwinet en de AVG zijn aanvullende vragen geformuleerd (als subvraag bij een generieke BIG-vraag of separaat van de BIG-vragen). De paragraaf Informatiebeveiliging / separate Rapportage Informatiebeveiliging en de Collegeverklaring ENSIA zijn gebaseerd op de zelfevaluatie.

- **Assurancerapport**
  Een bij de NOREA geregistreerde IT-auditor controleert de Collegeverklaring en stelt een Assurancerapport op. Deze werkzaamheden van de IT-auditor duiden we ook wel aan als de IT-audit. De IT-auditor verklaart in het Assurancerapport dat de Collegeverklaring een getrouw beeld geeft. Getrouw betekent dat de Collegeverklaring met een redelijke mate van zekerheid juist en volledig is. Deze verklaring van getrouwheid geeft aanvullende zekerheid over de juistheid en volledigheid van de Collegeverklaring. Zie de uitwerking van het Assurancerapport in bijlage 3. Indien het College van B en W op basis van de IT-audit tot voortschrijdende inzichten komt betreffende de antwoorden van de zelfevaluatie, dan zal het College een notitie opstellen met per vraag een toelichting op het actuele inzicht[3].

- **Zelfevaluatie en verantwoording domeinspecifieke aspecten BAG, BGT en BRO**
  Met de ingevulde zelfevaluatie domein specifieke vragenlijsten voor de BAG, BGT en BRO geeft het college van B en W aan in hoeverre de domein specifieke beheersmaatregelen (anders dan voor informatieveiligheid) zijn ingericht. Op basis van de zelfevaluatievragenlijsten voor de BAG, BGT en BRO worden met behulp van de ENSIA-tooling de bestuurlijke rapportages voor de genoemde basisregistraties samengesteld, die als basis dienen voor de verantwoording door gemeenten.

[3] De noodzaak van deze notitie is gelegen in het afronden van de zelfevaluatie per 31 december, waarna de antwoorden beschikbaar worden gesteld aan BKWI en niet meer kunnen worden gewijzigd. Met de notitie Voortschrijdend inzicht is voor alle betrokkenen binnen de gemeente een eenduidige en expliciete beschrijving beschikbaar over verschillen tussen de zelfevaluatie en de Collegeverklaring. De notitie vormt derhalve de brug tussen zelfevaluatie en Collegeverklaring en bevordert daardoor dat alle geconstateerde tekortkomingen in verbeterplannen worden betrokken.

Informatieverstrekking met behulp van de ENSIA-tooling
Via de ENSIA-tooling stellen gemeenten op digitale wijze rapportages en informatie beschikbaar over de zelfevaluatie, de Collegeverklaring ENSIA en het Assurancerapport aan de minister van BZK ten behoeve van het toezicht op de BRP, de PUN, DigiD, de BAG, de BGT en de BRO. Namens de minister van BZK verwerkt Logius de verantwoordingsinformatie over DigiD. Verder bieden gemeenten via ENSIA transparantie aan de beheerder van de centrale omgeving van de GeVS4 (BKWI) ten behoeve van het jaarlijks opstellen van een totaaloverzicht van de beveiliging van de GeVS. Deze rapportage wordt uitgebracht aan het ketenoverleg GeVS en de minister van SZW. De Inspectie SZW houdt onafhankelijk signalerend toezicht op het functioneren van het stelsel werk en inkomen. Als de inspectie daartoe aanleiding ziet, kan de inspectie onderzoek doen naar de beveiliging van Suwinet bij gemeenten. Om de daarbij door de inspectie gevraagde informatie aan te leveren, kunnen gemeenten putten uit de via de ENSIA-tooling beschikbare verantwoordingsinformatie.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de aard van de informatieverstrekking aan toezicht- en stelselhouders.

Type	Organisatie	Type gegevens uit ENSIA-tooling	Datum opleveren ruwe data	Documenten uit ENSIA-tooling	Datum opleveren documenten	Eindproduct	Aan stelselhouder
BRP	RvIG	Ruwe data uit rapportage	Na 1 mei 2020	Bestuurlijke rapportage*	1 jan – 14 feb 2020		BZK
Wet- en regelgeving reisdocumenten	RvIG	Ruwe data uit rapportage	Na 1 mei 2020	Bestuurlijke rapportage*	1 jan – 14 feb 2020		BZK
BAG	DGBRW	Ruwe data uit rapportage	Na 1 mei 2020	Bestuurlijke rapportage	1 jan – 1 mei 2020	Openbare publicatie van rapportages inclusief beoordelingsoverzicht.	BZK
BGT	DGBRW	Ruwe data uit rapportage	Na 1 mei 2020	Bestuurlijke rapportage	1 jan – 1 mei 2020	Openbare publicatie van rapportages inclusief beoordelingsoverzicht.	BZK
BRO	DGBRW	Ruwe data uit rapportage	Na 1 mei 2020	Bestuurlijke rapportage	1 jan – 1 mei 2020	Openbare publicatie van rapportages inclusief beoordelingsoverzicht.	BZK
Suwinet	BKWI	Ruwe data uit BIG vragenlijst	Na 1 mei 2020	Collegeverklaring en bijlage Suwinet	1 jan – 1 mei 2020	Totaaloverzicht beveiliging GeVS door minister SZW	SZW
DigiD	Logius	-	-	Collegeverklaring en bijage(n) DigiD en TPM's	1 jan – 1 mei 2020		BZK
WSJG	Nvt	Ruwe data uit vragenlijst	Na 1 mei 2020	-	-	Publicatie via www.wsjg.nl	-

*Upload via Kwaliteitsmonitor

Samenwerkingsverbanden
Bij samenwerkingsverbanden blijft het college van B en W als opdrachtgever verantwoordelijk voor de kwaliteit en veiligheid van het gebruik van informatie. Het is aan het college van B en W om hierover binnen de grenzen van het samenwerkingsverband afspraken te maken (zie nadere informatie in bijlage 4). Bij DigiD verantwoordt de 'Aansluithouder DigiD' zich via Logius aan de minister van BZK.

Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG)
Met ingang van het verantwoordingsjaar 2018 zijn een aantal van de AVG afgeleide vragen toegevoegd aan de zelfevaluatievragenlijst. Dit ondersteunt gemeenten bij het inregelen van privacy-maatregelen en de horizontale verantwoording hierover. Conform de AVG moeten gemeenten aan een aantal specifieke privacy-vereisten voldoen en moeten gemeenten aantonen dat persoonsgegevens op passende wijze beveiligen door middel van operationele, technische en organisatorische maatregelen. In belangrijke mate zijn die maatregelen direct herleidbaar tot BIG-maatregelen. Alhoewel de AVG-vereisten breder zijn dan de resolutie Informatieveiligheid, ondersteunt het toevoegen ervan aan ENSIA eveneens het bestuurlijk bewustzijn Informatieveiligheid.

Verantwoording over gemeentelijke objecten
Een gemeente bepaalt op basis van eigen (risico-)afwegingen de reikwijdte van de jaarlijkse verantwoording over gemeentelijke objecten die onder de BIG vallen. Dit betreft objecten anders dan BRP, wet- en regelgeving reisdocumenten, DigiD en Suwinet. Hierbij kan een gemeente een groeipad toepassen. Op termijn is denkbaar dat de verantwoordingssystematiek doorgroeit naar een collegeverklaring (in control statement) die zowel de hiervoor genoemde objecten als de overige gemeentelijke objecten omvat.

Transparantie en benchmarking via 'Waar staat je gemeente?'
Via de website Waarstaatjegemeente.nl kunnen Nederlandse gemeenten aan de hand van thema's op gemeenteniveau zien hoe ze op verschillende gemeentelijke onderwerpen, waaronder Informatieveiligheid, 'presteren'. Gemeenten kunnen hun eigen gegevens vergelijken met andere gemeenten. De informatie is openbaar toegankelijk. Gemeenten kunnen de data uit het dashboard meenemen in de besluitvorming, beleidsvorming, voor agendavorming, verantwoording of voor onderzoek. De ENSIA-tooling ondersteunt gemeenten met het beschikbaar stellen van gegevens over informatiebeveiliging aan 'Waar staat je gemeente'. De ENSIA-tooling voorziet in een specifiek voor 'Waar staat je gemeente' in te vullen vragenlijst en de mogelijkheid om de antwoorden in 'Waar staat je gemeente' in te lezen. Gemeenten bepalen zelf of ze 'Waar staat je gemeente' met informatie over informatieveiligheid vullen.

Afspraken over de ENSIA verantwoording en het groeipad
Jaarlijks maken vertegenwoordigers van gemeenten en betrokken departementen in de Regiegroep ENSIA[4] afspraken over de inhoud van de ENSIA-verantwoording. Het betreft afspraken over te selecteren objecten, normen/vragen en over opzet/bestaan/werking, rapportageperiode, rapportagemoment en de IT-audit. In de eerste jaren zal sprake zijn van een groeipad.

Middels het groeipad kan de ENSIA-systematiek met realistische jaarlijkse stappen doorgroeien naar een eindperspectief dat aansluit op de noodzaak en het ambitieniveau van gemeenten om het informatieveiligheidsbeleid zowel bestuurlijk als ambtelijk in de organisatie te borgen.

Uitgangspunt is dat in het eindperspectief de verantwoording over BRP en wet- en regelgeving reisdocumenten, op aspecten anders dan informatiebeveiliging, op hetzelfde moment wordt afgelegd als de verantwoording over informatiebeveiliging. Daarbij wordt waar mogelijk geharmoniseerd op taalgebruik, tooling en verantwoordingsafspraken. Afspraken hierover kunnen onderdeel zijn van het groeipad. Het eindperspectief voor de harmonisatie op taalgebruik, tooling en verantwoordingsafspraken geldt ook voor de domeinspecifieke verantwoording over de BAG, BGT en BRO.

Afspraken over het jaar 2019
De Regieraad ENSIA heeft besloten dat met als peildatum 31 december 2019, verantwoording wordt afgelegd over de opzet en het bestaan van beheersmaatregelen en nog niet over de werking daarvan. Verder heeft de Regieraad ENSIA besloten dat de zelfevaluatie over 2019 betrekking heeft op BRP, wet- en regelgeving reisdocumenten, DigiD en Suwinet en dat het gemeenten vrij staat om overige objecten in de zelfevaluatie te betrekken. De domein specifieke vragenlijsten

[4] Voor 2018 heeft de Regieraad deze afspraken gemaakt.

betreffen voor 2019 de BAG, BGT en BRO. Verder is in de Regieraad afgesproken dat gemeenten er zorg voor dragen dat de noodzakelijke verantwoordingsinformatie via de ENSIA werkwijze wordt aangeleverd en zo invulling geven aan het single information single audit principe.

Over het verantwoordingsjaar 2019 richt de IT-audit zich op de DigiD-normen en een selectie van Suwinet normen. Een beperkt aantal normen zoals het informatiebeveiligingsbeleid en de betrokkenheid van het college van B en W bij informatiebeveiliging, hebben hierbij een generiek karakter. Met deze selectie van normen wordt is in 2017 en 2018 ervaring opgedaan met het assuranceproces én is de inspanning om een goede 'guidance' te ontwikkelen relatief beperkt. Vanwege de komst van de BIO als baseline over verantwoordingsjaar 2020, is voor verantwoordingsjaar 2019 besloten tot beperkte aanpassingen. Dit is uitgewerkt in een afwegingskader waar de voorgestelde wijzigingen aan zijn getoetst. Zie bijlage 1 voor de uitwerking in detail.

Tijdpad ENSIA in 2019 en in het eindperspectief
In onderstaande tabel is weergegeven welke deadlines voor ENSIA en de kwaliteitsmonitor zullen gelden. In de kolom 'eindperspectief' is het uiteindelijk te realiseren beeld geschetst.

Stap	**2019**	**Eindperspectief**
1. Afspraken maken over de verantwoording	uiterlijk 1 april 2019	1 april
2. Invullen van de zelfevaluatie vragenlijsten	1 juli – 31 december 2019	1 juli – 31 december over opzet en bestaan per 31/12 en in de toekomst de werking over het kalenderjaar.
3. Afsluiten vragenlijsten met peildatum 31 december	uiterlijk 31 december 2019	uiterlijk 31 december
4. - Opstellen van een Collegeverklaring inclusief bijlagen. - Uitvoeren van een IT-Audit en het daarbij opstellen van een Assurancerapport. - Opstellen van een bestuurs-rapportage BAG, een bestuurs-rapportage BGT en een bestuursrapportage BRO. 5. Genereren van rapportage informatieveiligheid voor BRP en wet- en regelgeving reisdocumenten.	1 januari – 30 april 2020 1 januari – 14 februari 2020	1 januari – 30 april
6. Beschikbaar stellen van Collegeverklaring inclusief bijlagen, Assurancerapport en evt. TPM's voor BKWI en Logius op basis van IT-audit. - Beschikbaar stellen van de ruwe datarapportage (ingeleverde antwoorden) inzake de BIG vragen voor Suwinet. - Beschikbaar stellen van de bestuursrapportages voor BAG, BGT, BRO, BRP en wet- en regelgeving reisdocumenten.	uiterlijk 30 april 2020	Uiterlijk 30 april
7. Vaststellen van de jaarstukken door de gemeenteraad, toesturen van de jaarstukken aan de minister van BZK	uiterlijk 15 juli 2020	uiterlijk 15 juli[5]

Toelichting op de data van het proces in 2019:

- Deze data passen binnen bestaande wettelijke kaders van de stelsels die een onderdeel uitmaken van ENSIA.

[5] Wettelijke termijn voor het aanleveren van het jaarverslag en de jaarrekening aan de minister van BZK

Toelichting op de data in het eindperspectief:

1. Uitgangspunt is dat de verantwoording over informatiebeveiliging onderdeel wordt van de jaarlijkse verantwoordingscyclus bij gemeenten. De periode waarover in het jaarverslag verantwoording wordt afgelegd betreft daarbij het kalenderjaar. Voor de opzet en het bestaan van maatregelen is 31 december een logische datum. Het afleggen van verantwoording over de werking van maatregelen betreft het kalenderjaar.

2. Het geschetste tijdpad in de derde kolom is gericht op het eindperspectief ENSIA.
   Hierbij geldt:
   a. Waar nodig worden de bestaande wettelijke termijnen in lijn gebracht met het tijdpad in het eindperspectief.
   b. De verantwoordingssystematiek groeit in de komende jaren stapsgewijs toe naar het eindperspectief, er is sprake van een groeipad. Zo heeft de stuurgroep besloten om het eerste jaar te starten met een verantwoording over opzet en bestaan en de werking op een later moment toe te voegen. Het groeipad kan, gezien de bestaande wettelijke termijnen, ook betrekking hebben op het tijdpad.

3. De Collegeverklaring ENSIA, het Assurancerapport en eventuele TPM's dienen uiterlijk 30 april beschikbaar te worden gesteld middels een upload met de ENSIA-tooling. De datum van 30 april geeft voldoende ruimte voor het opstellen van de Collegeverklaring en het Assurancerapport en ligt vóór de start van de volgende jaarcyclus waarbij per 1 juli de zelfevaluatievragenlijst wordt opengesteld.

Bijlage 1 Detail Afspraken over de ENSIA verantwoording 2019

1. Inleiding

In deze bijlage zijn de voor het verantwoordingsjaar 2019 gemaakte afspraken over de ENSIA-verantwoording nader beschreven. Deze afspraken zijn gemaakt in de regieraad van het project ENSIA. Het betreft afspraken over te selecteren objecten, normen/vragen en over opzet en bestaan, rapportageperiode, rapportagemoment en de IT-audit. Na afronding van dit project gaan vertegenwoordigers van gemeenten en betrokken departementen jaarlijks in de Regieraad ENSIA afspraken maken over de ENSIA-verantwoording.

In de eerste jaren zal sprake zijn van een groeipad. Middels het groeipad kan de ENSIA-systematiek met realistische jaarlijkse stappen doorgroeien naar een eindperspectief dat aansluit op de noodzaak en het ambitieniveau van gemeenten om het informatieveiligheidsbeleid zowel bestuurlijk als ambtelijk in de organisatie te borgen en daarbij te voldoen aan de eisen van BRP, wet- en regelgeving reisdocumenten, DigiD en Suwinet, GeVS,.

Uitgangspunt is dat in het eindperspectief de verantwoording over BRP, wet- en regelgeving reisdocumenten, BAG, BGT en BRO op aspecten anders dan informatiebeveiliging, op hetzelfde moment wordt afgelegd als de verantwoording over informatiebeveiliging. Daarbij wordt waar mogelijk geharmoniseerd op taalgebruik, tooling en verantwoordingsafspraken. Afspraken hierover kunnen onderdeel zijn van het groeipad.

De wet Basisregistratie Ondergrond (BRO) is per 1 januari 2018 in werking getreden. Gemeenten zijn wettelijk verplicht zich te verantwoorden over de BRO. De verantwoording van de BRO richt zich op niet-informatiebeveiligingsaspecten. Voor gemeenten is het afleggen van verantwoording over de BRO via ENSIA efficiënter in vergelijking met het alternatief waarbij gemeenten separaat van ENSIA verantwoording afleggen. De toezichtparagraaf is niet helder in de wet meegenomen en wordt nog in afstemming met de achterban aangepast. Vanaf 2019 leggen bronhouders verantwoording af over de BRO. De tijdslijnen zijn overeenkomstig aan de BAG en BGT.

2. Normering

Voor het verantwoordingsjaar 2019 zijn in de volgende documenten de van kracht zijnde normen geformuleerd voor de objecten waarover verantwoording wordt afgelegd:

- BIG: Tactische Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten, versie 1.02, juni 2016
- GeVS: Specifiek Suwinet normenkader Afnemers, versie 1.01, 3-4-2017
- Digid: Het DigiD normenkader 2.0
- BAG: Wet en regelgeving BAG
- BGT: Wet en regelgeving BGT
- BRP: Wet en regelgeving BRP
- PUN: Wet en regelgeving reisdocumenten
- BRO: Wet en regelgeving BRO

3. Reikwijdte zelfevaluatie informatiebeveiliging

Met de ingevulde zelfevaluatievragenlijst geeft het college van B en W aan in hoeverre de beheersmaatregelen aan de van kracht zijnde beveiligingsnormen voldoen. Bij het opstellen van de zelfevaluatievragenlijst is vastgesteld waar de normen van BRP, wet- en regelgeving reisdocumenten en Suwinet, aansluiten op de BIG-normen en dus volstaan kan worden met vragen die gebaseerd zijn op de BIG-normen. Voor specifieke normen van BRP, wet- en regelgeving reisdocumenten, DigiD en Suwinet zijn aanvullende vragen geformuleerd. De DigiD-norm kent een andere scope dan de BIG en ook een ander object van onderzoek. DigiD richt zich op de webomgeving van de DigiD-aansluiting met een geheel eigen set van normen. Om die reden zijn de DigiD-vragen losgeweekt van de ENSIA vragenlijst. Matching met BIG-normen is daarom niet van toepassing.

Een gemeente bepaalt op basis van eigen (risico-)afwegingen de reikwijdte van de verantwoording in de paragraaf Informatiebeveiliging over de overige gemeentelijke objecten die onder de BIG vallen (informatie over de beveiliging in brede zin).

4. Reikwijdte Collegeverklaring ENSIA inzake informatiebeveiliging en IT-audit

De Collegeverklaring ENSIA en de IT-audit hebben betrekking op opzet en bestaan van de beheersingsmaatregelen per 31 december 2019 voor de gearceerde normen (controls) en objecten in de onderstaande tabellen.

Het DigiD normkader 2.0

Als eerste is er de DigiD-norm met een andere scope dan de BIG en ook met een ander object van onderzoek. DigiD richt zich op de webomgeving van de DigiD-aansluiting met een geheel eigen set van normen. Daarnaast moet een gemeente de DigiD-audit laten uitvoeren per aansluiting. Daarnaast is een deel van de DigiD-norm soms van toepassing op de gemeente en soms op een leverancier en soms op beiden. Om die reden zijn de DigiD-vragen losgeweekt van de ENSIA vragenlijst. Matching met BIG-normen is daarom niet meer van toepassing.

Nr	Beschrijving van de beveiligingsrichtlijn
B.05	In een contract met een derde partij voor de uitbestede levering of beheer van een webapplicatie (als dienst) zijn de beveiligingseisen en -wensen vastgelegd en op het juiste (organisatorische) niveau vastgesteld.
U/TV.01	De inzet van identiteit- en toegangsmiddelen levert betrouwbare en effectieve mechanismen voor het vastleggen en vaststellen van de identiteit van gebruikers, het toekennen van rechten aan gebruikers, het controleerbaar maken van het gebruik van deze middelen en het automatiseren van arbeidsintensieve taken.
U/WA.02	Het webapplicatiebeheer is procesmatig en procedureel ingericht, waarbij geautoriseerde beheerders op basis van functieprofielen taken verrichten.
U/WA.03	De webapplicatie beperkt de mogelijkheid tot manipulatie door de invoer te normaliseren en te valideren, voordat deze invoer wordt verwerkt.
U/WA.04	De webapplicatie beperkt de uitvoer tot waarden die (veilig) verwerkt kunnen worden door deze te normaliseren.
U/WA.05	De webapplicatie garandeert de betrouwbaarheid van informatie door toepassing van privacybevorderende en cryptografische technieken.
U/PW.02	De webserver garandeert specifieke kenmerken van de inhoud van de protocollen.
U/PW.03	De webserver is ingericht volgens een configuratie-baseline.
U/PW.05	Het beheer van platformen maakt gebruik van veilige (communicatie)protocollen voor het ontsluiten van beheermechanismen en wordt uitgevoerd conform het operationeel beleid voor platformen.
U/PW.07	Voor het configureren van platformen is een hardeningsrichtlijn beschikbaar.
U/NW.03	Het netwerk is gescheiden in fysieke en logische domeinen (zones), in het bijzonder is er een DMZ die tussen het interne netwerk en het internet gepositioneerd is.

Nr	Beschrijving van de beveiligingsrichtlijn
U/NW.04	De netwerkcomponenten en het netwerkverkeer worden beschermd door middel van detectie- en protectiemechanismen.
U/NW.05	Binnen de productieomgeving zijn beheer- en productieverkeer van elkaar afgeschermd.
U/NW.06	Voor het configureren van netwerken is een hardeningsrichtlijn beschikbaar.
C.03	Vulnerability assesments (security scans) worden procesmatig en procedureel uitgevoerd op de ICT-componenten van de webapplicatie (scope).
C.04	Penetratietests worden procesmatig en procedureel, ondersteund door richtlijnen, uitgevoerd op de infrastructuur van de webapplicatie (scope).
C.06	In de webapplicatieomgeving zijn signaleringsfuncties (registratie en detectie) actief en efficiënt, effectief en beveiligd ingericht.
C.07	De loggings- en detectie-informatie (registraties en alarmeringen) en de condities van de beveiliging van ICT-systemen worden regelmatig gemonitord (bewaakt, geanalyseerd) en de bevindingen gerapporteerd.
C.08	Wijzigingenbeheer is procesmatig en procedureel zodanig uitgevoerd dat wijzigingen in de ICT-voorzieningen van webapplicaties tijdig, geautoriseerd en getest worden doorgevoerd.
C.09	Patchmanagement is procesmatig en procedureel, ondersteund door richtlijnen, zodanig uitgevoerd dat laatste (beveiligings)patches tijdig zijn geïnstalleerd in de ICT voorzieningen.

In de zelfevaluatie is het DigiD normenkader 2.0 verwerkt. Vanuit de zelfevaluatie wordt aan Logius in een voor hen verwerkbaar format per DigiD aansluiting informatie door de gemeente verstrekt (de documenten moeten in PDF/A-formaat aangeleverd worden, per document moet er één PDF/A- bestand worden aangeleverd). De in samenwerking met NOREA uitgewerkte guidance DigiD is uitgangspunt voor het uitvoeren van werkzaamheden door de gemeenten en de auditors.

Het Suwinet normenkader voor afnemers 1.01
Als tweede is er de Suwinet-norm. Deze richt zich net zoals de BIG (generiek) op de bedrijfsvoering, met als focus de sociale keten binnen de gemeente, omdat de Suwinet-norm maar eenmalig hoeft te worden uitgevraagd en omdat ze gematchd zijn op de BIG controls, zijn de Suwinet-vragen in de ENSIA-vragenlijst verweven met de BIG vragen.

BIG	**Suwinet**
Generieke controls met specifieke objectgerichte aanvullingen	
5.1.1 Beleidsdocument voor informatiebeveiliging	x (B01)
5.1.2 Beoordeling van het informatiebeleid	X (C01)
6.1.1 Betrokkenheid van het college van B en W bij informatiebeveiliging	X (B01, C01)
6.1.2 Coördineren van informatiebeveiliging	x (B04)
6.1.3 Toewijzing van verantwoordelijkheden voor informatiebeveiliging	x (B05)
Objectgerichte controls	
8.2.2 Bewustzijn, opleiding en training ten aanzien van informatiebeveiliging	x
10.1.3 Functiescheiding	x (B05)
10.10.1 Aanmaken auditlogbestanden	x (C05)
10.10.2 Controle van het systeemgebruik	x (C06)
11.2.1 Registratie van gebruikers	x (U02, U03)
11.2.4 Beoordeling van toegangsrechten van gebruikers	x (C04)
11.5.2 Gebruikersidentificatie en -authenticatie	x (U03)
12.3.1 Beleid voor het gebruik van cryptografische beheersmaatregelen	x (U11)

Bij de Suwinet-normen zijn tussen haakjes verwijzingen naar het Suwinet specifieke normenkader afnemers opgenomen. Dit normenkader omvat nadere toelichting op de Suwinet-normen.

Betreffende Suwinet gelden voor gemeenten alle van kracht zijnde aan de beveiliging van Suwinet gestelde normen van de BIG en het specifieke Suwinet normenkader afnemers.

De Inspectie SZW en de AP hebben in de afgelopen jaren ten behoeve van hun onderzoek de volgende onderwerpen geselecteerd:
1. Het informatiebeveiligingsbeleid en het beveiligingsplan Suwinet;
2. De taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden ten aanzien van het gebruik, de inrichting, het beheer en de beveiliging van Suwinet gegevens, applicaties, processen en infrastructuur en de rol van de security officer daarbij;
3. Het logische toegangsbeheer;
4. De aansluiting van niet-Suwi partijen en de toepassing van Suwinet-inlezen daarbij.

De 7 normen die de inspectie voor haar onderzoeken heeft geselecteerd, vormen een uitwerking van de eerste 3 onderwerpen. Voor 2017 en daarop volgende jaren is van belang dat het bereikte niveau van beveiliging wordt vastgehouden. De Suwinet beveiligingsnormen voor afnemers zijn het afgelopen jaar herijkt en daarbij is het Specifiek Suwinet normenkader Afnemers opgesteld. In de tabel hiervoor zijn de verwijzingen naar dit normenkader opgenomen.

Verder is van belang dat invulling wordt gegeven aan de toezeggingen die UWV aan de AP heeft gedaan betreffende de controle op het gebruik van via Suwinet-Inlezen geleverde gegevens. UWV heeft aan de AP toegezegd medio 2016 van SNG, Amsterdam, Den Haag en Rotterdam een jaarrapportage te ontvangen over de uitgevoerde controles op het gebruik van Suwinet-Inlezen. Met ingang van het verantwoordingsjaar 2017 wordt deze rapportage via ENSIA ingevuld. Conform het Suwinet specifieke normenkader afnemers betekent dit dat de eisen betreffende logging over het gegevensgebruik op medewerkersniveau, het opstellen van gebruiksrapportages en het op basis daarvan controleren van het gebruik op alle gemeentelijke applicaties van toepassing zijn waarin via Suwinet-Inlezen of DKD-Inlezen ingelezen gegevens worden verwerkt.

BIG	**Inleesapplicatie[6]**
10.10.1 Aanmaken auditlogbestanden	x (C05)
10.10.2 Controle van het systeemgebruik	x (C06)

Verder is, gezien het belang ervan, een norm toegevoegd voor het versleutelen van netwerkverbindingen.

[6] De inleesapplicatie is de gemeentelijke bedrijfsapplicatie waarin gegevens via Suwinet- of DKD-Inlezen worden ingelezen.

Bijlage 2 Format Collegeverklaring ENSIA en bijlagen DigiD en Suwinet

[separaat verspreid]

Bijlage 3 Format Assurance-rapport

[opnemen zodra format gereed]

Bijlage 4. De invulling van verantwoordelijkheden in samenwerkingsverbanden

Wat is de aanleiding?
Eind 2013 is in de BALV de resolutie 'Informatieveiligheid randvoorwaarde voor een professionele gemeente aangenomen. In de resolutie hebben gemeenten afgesproken de BIG (Baseline Informatie veiligheid Gemeenten) te hanteren als gezamenlijk normenkader. Gemeenten zullen zich in het jaarverslag gaan verantwoorden over informatieveiligheid aan de eigen toezichthouder (horizontale verantwoording). Gemeenten hebben gevraagd aan Min BZK om de bestaande verantwoordingen op het vlak van informatieveiligheid te stroomlijnen. In de huidige situatie hebben gemeenten te maken met minimaal vijf verantwoordingen op het vlak informatieveiligheid. Deze verschillen qua diepgang, timing en gevraagde assurance, terwijl zij steeds hetzelfde thema belichten.

Min BZK heeft in samenwerking met betrokken departementen en VNG het project ENSIA gestart en (Eenduidige Normatiek Single Information Audit) heeft tot doel om het horizontale verantwoordingsproces rond informatieveiligheid bij gemeenten in te richten op basis van een zelfevaluatie (met als basis de BIG). De betrokken departementen vervolgens krijgen vanuit dit proces de voor hen relevante informatie. De zelfevaluatie leidt tot een gemeentelijke collegeverklaring informatiebeveiliging die door een IT auditor wordt onderzocht. De departementen 'steunen' als het ware op de resultaten van dit verantwoordingsproces.

Kern van het geheel is de eigen verantwoordelijkheid van het gemeentebestuur voor de inrichting van deze informatieveiligheid. Die verantwoordelijkheid is eenduidig zolang de diverse relevante processen zich binnen de gemeentelijke organisatie afspelen. De praktijk is echter dat gemeenten voor een aantal taken de samenwerking opzoekt. En natuurlijk geldt ook in die situatie dat uiteindelijk de gemeentelijk bestuurder verantwoordelijkheid kent voor de processen die in die samenwerking worden afgehandeld. De vraag ligt voor hoe aan die verantwoordelijkheid invulling te geven en hoe dat vervolgens moet landen in de ENSIA verantwoording.

De WGR en informatieveiligheid
(Inter) gemeentelijke samenwerkingen zijn geënt op Wet Gemeenschappelijke regelingen (WGR). De wet beschrijft een aantal mogelijke juridische mogelijkheden om samenwerkingen vorm te geven. En beschrijft daarbij op de hoofdlijn de wijze waarop per construct verantwoording moet/kan worden afgelegd. De wet gaat bij geen enkele beschreven samenwerking in op het thema informatieveiligheid en laat de invulling daarvan over aan de samenwerkende partijen die daarover al dan niet afspraken (wensen te) maken. De wijze waarop die verantwoording vorm krijgt, is ook afhankelijk van de specifieke juridische constructie van het samenwerkingsverband. Een openbaar lichaam (als zelfstandig rechtspersoon) heeft daartoe andere mogelijkheden dan bijvoorbeeld een BV of stichting. Een centrumgemeenteconstructie kent ook weer zijn eigen beperkingen in het afleggen van verantwoording. De wet geeft verder weinig kapstokken om aan die verantwoordelijkheid invulling te geven.

Handreiking Informatieveiligheid en intergemeentelijke samenwerking
In deze handreiking is al het volgende opgenomen:

- *Een portefeuillehouder binnen het college van B en W is verantwoordelijk voor de (prioritering van) beveiliging van informatie binnen de bedrijfs(werk)processen. Deze verantwoordelijkheid wijzigt niet op het moment dat de gemeente besluit om een bepaalde dienst of taak uit te besteden of samen met andere gemeenten (intergemeentelijk) uit te voeren. De gemeente blijft als opdrachtgever verantwoordelijk voor de kwaliteit en veiligheid van het gebruik van informatie. Het is aan de portefeuillehouder om hierover binnen de grenzen van het samenwerkingsverband afspraken te maken. In de handreiking informatieveiligheid en intergemeentelijke samenwerking worden aanzetten gegeven hoe die verantwoording invulling te geven. https://vng.nl/files/vng/publicaties/2015/20150731_informatieveiligheid-en-intergemeentelijke.pdf. In dit rapport wordt ingegaan op publiekrechtelijke samenwerkingsvormen (openbaar lichaam, centrumgemeente), privaatrechtelijke samenwerkingsvormen en ketens. In het rapport wordt het volgende al behandeld: afspraken over de BIG, aanvullende afspraken tov de BIG, afleggen van verantwoording en audits. Er is*

dus al het een en ander verwoord als het gaat over de gemeentelijke verantwoordelijkheid bij samenwerking.

Om invulling te geven aan de specifieke verantwoordelijkheid rond (intergemeentelijke) informatieveiligheid suggeren de bij ENSIA betrokken auditors de volgende aanvulling op deze handreiking:

- *Bij publiekrechtelijke en privaatrechtelijke samenwerkingsvormen is het uitgangspunt dat de gemeente voor de bij de samenwerkingsvorm ondergebrachte activiteiten verantwoordelijk blijft voor het aantoonbaar voldoen aan de BIG (c.q. de beveiligingsafspraken). De verantwoording van de gemeente over het voldoen aan de BIG omvat derhalve ook de activiteiten van de samenwerkingsvormen voor de gemeente. De gemeente laat zich door de samenwerkingsvorm informeren over het voldoen van de ondergebrachte activiteiten aan de BIG (c.q. beveiligingsafspraken) en de gemeente stelt de juistheid en volledigheid van de ontvangen verantwoording van de samenwerkingsvorm vast. De gemeente kan dit zelf doen of de samenwerkingsvorm vragen hiervoor een auditor in te schakelen.*

Kern van deze aanvulling is dat de gemeenten binnen het samenwerkingsverband afspreken hoe zij zich wil laten informeren over de gerealiseerde informatieveiligheid en op welke wijze deze informatie landt in de zelfevaluatie. De ontwikkelde tool biedt daarvoor beperkte functionaliteit. Als met het samenwerkingsverband een vorm van gebruik van TPM's is ingericht, kunnen gemeenten daar (desgewenst) uiteraard op steunen.

- *Bij ketens heeft iedere deelnemer een zelfstandige verantwoordelijkheid. Iedere deelnemer van de keten legt verantwoording af over het voldoen aan de BIG en laat deze verantwoording **desgewenst** van zekerheid voorzien door een auditor. De ketenpartners/ ketenregisseur stelt vast dat er niets tussen de wal en het schip valt en dat de verantwoordingen de gehele keten afdekken.*

Kern van deze aanvulling is dat aanvullend op de reguliere verantwoording van een ketenpartner wordt bewaakt dat alle in de keten betrokken partijen voldoen aan de gemaakte afspraken. Concreet betekent dit dat binnen de keten in ieder geval de afspraak moet bestaan dat voldaan wordt aan BIG (of vergelijkbare baseline).

Binnen ENSIA is vooralsnog de afspraak dat minimaal BRP, wet- en regelgeving reisdocumenten, SUWI en DigiD in de zelfevaluatie betrokken zijn. De evaluatie betreft het voldoen aan de volle breedte van de BIG op dit vlak. De audit in 2020 over 2019 spitst zich toe op een beperkt aantal normen.

De verantwoordelijkheid van gemeenten betreft uiteraard alle vormen van samenwerking. Voorstelbaar is dat de focus voor gemeenten allereerst ligt bij die samenwerkingsverbanden die binnen de scope van ENSIA vallen.

Bijlage 5. Handreiking Paragraaf Informatiebeveiliging in het jaarverslag van gemeenten / separate Rapportage Informatiebeveiliging

Met de VNG resolutie 'Informatieveiligheid, randvoorwaarde voor de professionele gemeente' van november 2013 hebben gemeenten afgesproken om de informatiebeveiliging op orde te krijgen en te houden. In deze resolutie is onder meer afgesproken dat de gemeente in het jaarverslag een aparte paragraaf opneemt over informatiebeveiliging. Met deze paragraaf verantwoordt een college van B en W zich aan de gemeenteraad over informatiebeveiliging in brede zin ('horizontale verantwoording'). Dit betreft onder meer gemeentelijke doelstellingen en afspraken over informatiebeveiliging. Daaronder zijn de afspraken die gemaakt zijn voor de ENSIA verantwoording informatiebeveiliging ('verticale verantwoording'). Over (het nakomen van) de ENSIA afspraken doet de gemeente ook een specifieke uitspraak in de 'Collegeverklaring ENSIA inzake informatiebeveiliging DigiD en SUWInet)'[7]. De IT-auditor doet een uitspraak over de juistheid en volledigheid van de Collegeverklaring ENSIA.

De (sub-)paragraaf Informatiebeveiliging wordt opgenomen in de paragraaf Bedrijfsvoering van het jaarverslag (als onderdeel van de jaarstukken, naast de jaarrekening). Om gemeenten te faciliteren de paragraaf Informatiebeveiliging op eenduidige wijze op te stellen, volgt hierna een format met de ingrediënten daarvan.

Gemeenten kunnen ervoor kiezen om een separate Rapportage Informatiebeveiliging aan de Raad te verstrekken. Deze rapportage omvat zowel de informatie over informatiebeveiliging in brede zin als de Collegeverklaring ENSIA. Een aantal gemeenten kiest nu al voor deze behandeling omdat zij verwacht een grotere aandacht voor het onderwerp in de raadsbehandeling te krijgen. Een separate rapportage waarbij het College van B en W alle informatie over de informatiebeveiliging in samenhang aan de gemeenteraad voorlegt, verdient dan ook de voorkeur.

[7] Over het verantwoordingsjaar 2019 richt de IT-audit zich op de DigiD-normen en een selectie van Suwinet-normen (zie bijlage 1). Hierbij is een groeipad voorzien.

Paragraaf Informatiebeveiliging in het jaarverslag óf separate Rapportage Informatiebeveiliging

IB beleid, doelstellingen en afspraken Bestuurlijke beschrijving van de belangrijkste gemeentelijke doelstellingen van het informatiebeveiligingsbeleid, waaronder onder meer: "zorgvuldig omgaan met informatie", "betrouwbare en continue dienstverlening", "voldoen aan wet- en regelgeving (privacy)" en "beheersen van risico's" (Governance, Risk en Compliance). Beschrijf hier ook specifieke doelstellingen zoals: • de ambities om te voldoen aan de BIG als basisnormenkader voor de IB maatregelen. • het nakomen van de afspraken over de 'ENSIA verantwoording'.
Algemeen beeld en resultaten afgelopen periode Beschrijving van de (belangrijkste) activiteiten / resultaten die in het afgelopen jaar hebben bijgedragen aan het behalen van de doelstellingen. "In 2019 heeft de gemeente .."
"Disclaimer" Wellicht verstandig om iets op te nemen over de illusie van 100% veiligheid.
Beheersmaatregelen IB Geef een overzicht van de belangrijkste maatregelen die bijdragen aan het realiseren van de IB doelstellingen: • Organisatie en TBV's, awareness • Organisatorische en technische maatregelen • Information Security Management System (ISMS) / PDCA
Realisatie doelstelling IB Beleid (effectiviteit beheersmaatregelen en risico's) Geef aan in welke mate de afgesproken doelstellingen voor 2018 zijn gerealiseerd (in hoever beheersmaatregelen effectief zijn in relatie tot realiseren van het IB Beleid en welke (*specifieke) doelstellingen en risico's nog aandacht behoeven (en waarvoor nog maatregelen getroffen moeten worden). Let wel, hier wel omzichtig zijn met wat je naar buiten brengt. Geef aan hoe dit is getoetst. Onder meer met de ('brede') Zelfevaluatie Informatiebeveiliging en eventueel andere instrumenten (ISMS). Geef ook aan wat de reikwijdte is van de Zelfevaluatie Informatiebeveiliging. **Collegeverklaring ENSIA inzake informatiebeveiliging DigiD en SUWInet** Bij een paragraaf Informatiebeveiliging in het Jaarverslag wordt hier een verwijzing naar een separate Collegeverklaring ENSIA opgenomen. Bij een separate Rapportage Informatiebeveiliging wordt hier de Collegeverklaring ENSIA exclusief de bijlagen opgenomen.
Incidenten Rapportage (privacy) incidenten / datalekken en de afhandeling daarvan.
Meerjaren perspectief Beschrijving van aandachtspunten, doelstellingen en resultaatafspraken (planning) volgende periode. De stappen en het tijdspad voor het implementeren van de BIO. Beschrijf per stap de reikwijdte (systemen en ICT-beheerprocessen[8]).

Toelichting:
Bij een paragraaf Informatiebeveiliging in het jaarverslag worden de afzonderlijke bijlagen 1 DigiD en 2 Suwinet bij de Collegeverklaring met het jaarverslag aan de gemeenteraad verstrekt.

[8] Bijvoorbeeld Logische Toegangsbeveiliging (LTB).

Bij een separate Rapportage Informatiebeveiliging worden de afzonderlijke bijlagen 1 DigiD en 2 Suwinet bij de Collegeverklaring als onderdelen van de Rapportage Informatiebeveiliging aan de gemeenteraad verstrekt.